

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Єжової Ольги Володимирівни
на дисертацію Погорелова Михайла Григоровича
*«Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в
галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних
технологій у професійній діяльності»*,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність дисертаційної роботи М. Погорелова зумовлена необхідністю вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для системи професійної (професійно-технічної) освіти на базі педагогічних вищих навчальних закладів, про що наголошено в державних документах (Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про освіту»). В численних працях науковців розкрито теоретико-методологічні засади інформатизації професійної освіти, окремі шляхи впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес. Але системне вивчення та розробка проблеми формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності залишилося поза увагою дослідників. Все це свідчить про важливість і значимість виконаної здобувачем роботи для теорії і методики професійної освіти.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

- проаналізовано стан дослідженості проблеми у психолого-педагогічній науці та уточнено сутність ключових понять дослідження;
- визначено критерії та показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності;
- розроблено й апробовано модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності;
- розроблено й апробовано навчальну систему комплексного призначення – електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Конструкція автомобіля»;
- теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено комплекс організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх

викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Важливо відзначити, що дисертація є складовою наукової теми кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти Донбаського державного педагогічного університету «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер РК 0115U003307).

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація М.Г. Погорелова є комплексним дослідженням, в якому *вперше*:

– розроблено модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, що характеризується органічною єдністю таких блоків: яка містить цільовий (забезпечує окреслення цілей професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі транспорту), змістовий (представлений системою знань про особливості використання ІКТ у процесі розв'язання професійно зорієнтованих завдань), процесуальний (визначає специфіку організації процесу підготовки студентів до використання ІКТ у професійній діяльності), контрольно-коригувальний (пов'язаний з управлінням якістю освітнього процесу на кожному з етапів навчання за допомогою спеціально відібраного для цього матеріально-технічного і методичного інструментарію) і оцінювально-результативний (передбачає створення діагностичного апарату для встановлення рівня готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до використання ІКТ у професійній діяльності).

– обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності (актуалізація суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління і самоуправління начально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ);

– здійснено дидактичний аналіз спеціалізованих і педагогічних програмних продуктів для підготовки інженерів-педагогів у галузі транспорту та створено авторський електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Конструкція автомобіля»; встановлено критерії та показники для виявлення рівнів готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності: низький (відтворювальний), середній (інтерпретуючий), достатній (перетворювальний) і високий (творчо-пошуковий);

– уточнено понятійно-категорійний апарат дослідження, а саме: поняття «готовність» як «стійка структурно-функційна система інтеграційних якостей, яка пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-

діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною сферами особистості та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань з підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

– набули подальшого розвитку форми, методи та засоби навчання майбутніх викладачів фахових дисциплін у галузі транспорту на основі використання технічних і дидактичних можливостей сучасних ІКТ.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість одержаних у дослідженні М. Погорелова наукових положень забезпечена застосовуваними методологічними підходами та методами дослідження. Достовірність забезпечена обґрунтованістю та детальним описом процесу формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ, а також апробацією та впровадженням результатів роботи в освітній процес закладів вищої освіти. Достовірність наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, також підтверджується широтою й різноманітністю використаної літератури (285 найменувань), що забезпечило належний рівень опрацювання стану проблеми.

Висновки, представлені у дисертації, характеризуються повнотою та логічністю викладу і повністю відображають основні положення дисертації.

Аналіз змісту дисертації свідчить про те, що поставлені дисертантом завдання розв'язані в повній мірі, а мета досягнута.

Основні результати виконаного М. Погореловим дослідження достатньо повно висвітлено у фахових науково-педагогічних виданнях; апробовано у доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах та впроваджено в практику.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертація М. Погорелова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему удосконалення підготовки майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ в професійній діяльності.

Результати дослідження М. Погорелова впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 50 від 01.06.2020), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 626 від 02.03.2020), Української інженерно-педагогічної академії (довідка № 106-01/02 від 05.03.2020), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/01-264/03 від 08.05.2020), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 414 від 10.06.2020).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Отримані в результаті дослідження теоретичні положення та результати можуть стати теоретико-практичною основою для подальших досліджень контексту не тільки професійної підготовки майбутніх викладачів в галузі транспорту у закладах вищої освіти, а й професійної підготовки викладачів інших спеціальностей.

Практичні результати, а саме навчальний посібник «Формування готовності майбутніх викладачів в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності», можуть бути використані викладачами педагогічних закладів вищої освіти, що готують майбутніх викладачів професійної освіти у галузі транспорту, а також у системі післядипломної педагогічної освіти;

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Рецензована дисертаційна робота М. Погорєлова має чітку структуру, відзначається цілісністю та логічністю викладу наукового матеріалу. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 254 сторінки, із них основного тексту – 179 сторінки.

Аналіз роботи дає можливість стверджувати, що дисертант на достатньому науковому рівні обґрунтував вибір теми, її актуальність, визначив мету, завдання, об'єкт, предмет, аргументував використання обраних методів дослідження.

Розділи дисертації мають логічну завершеність і містять висновки, що відповідають змісту та поставленим завданням дослідження.

У першому розділі – **«Готовність до застосування ІКТ у професійній діяльності як психолого-педагогічна проблема»** – проаналізовано вітчизняні та закордонні наукові джерела, нормативно-правові документи що визначають зміст професійної освіти, розкрито зміст ІКТ у професійній підготовці майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту.

Критичний аналіз наукових джерел та їх узагальнення дав підстави здобувачу визначитися з поняттями «готовність» та «готовність до застосування ІКТ у професійній діяльності»

Так, поняттями «готовності майбутнього викладача до застосування ІКТ у професійній діяльності» трактується в роботі як стійка структурно-функційна система інтеграційних якостей особистості, що пов'язана з мотиваційною, змістовою, операційно-діяльнісною, емоційно-вольовою й рефлексивною її сферами та забезпечує ефективну реалізацію основних професійно-педагогічних функцій і завдань в процесі підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Дисертантом визначено стан і чинники формування готовності студентів до застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності та з'ясовано роль, місце й педагогічні можливості ІКТ у професійній підготовці. Зокрема, автором дисертації здійснено аналіз спеціалізованих прикладних

програмних засобів, найбільш поширених у сфері логістики, експлуатації, діагностики, технічного обслуговування та ремонту автомобілів, а також типових тестових систем і педагогічних програмних продуктів. Необхідність використання в процесі професійної підготовки майбутніх викладачів у галузі транспорту, поряд із професійними програмними продуктами, спеціально створених педагогічних програмних засобів обґрунтовано теоретично й практично.

У другому розділі – **«Організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ікт у професійній діяльності»** – представлено та обґрунтовано модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, представлено авторський педагогічний програмний засіб та визначено організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Певною знахідкою дисертанта стала розроблена й апробована модель системи формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності, яка містить цільовий змістовий, процесуальний, контроль-коригувальний оцінювально-результативний блоки. Заслуговує на увагу той факт, що модель ґрунтується на використанні системного, технологічного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного методологічних підходів, які й обумовили визначення змістового, процесуального, оцінювально-результативного та контроль-коригувального блоків.

Незаперечним здобутком дисертанта є визначення та обґрунтування організаційно-педагогічних умов реалізації цієї моделі, якими справедливо визначено актуалізацію суб'єктної позиції студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ; забезпечення гнучкості управління і самоуправління начально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування готовності до застосування ІКТ в майбутній професійній діяльності; періодичне оновлення змісту професійно-інформатичної підготовки студентів; стимулювання самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, пов'язаної з використанням ІКТ.

Також здобутком автора є розроблена ним електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Конструкція автомобіля», який представлено робочою навчальною програмою курсу «Конструкція автомобіля», методичними рекомендаціями та вказівками, інструкціями, електронним підручником, що включає і лабораторний практикум. Комплекс також представлено контроль-діагностичними матеріалами (автоматизована система тестового контролю, завдання для самостійної роботи студентів, засоби зворотного зв'язку (електронна пошта)) та матеріалами для інформаційно-пошукової роботи (електронний довідник, електронний глосарій, популярні інтернет-ресурси з питань будови та експлуатації автомобілів, конструкцій механізмів і вузлів автомобілів).

У третьому розділі – «**Організація та результати експериментального дослідження**» – представлено організацію та методика проведення дослідної роботи та педагогічного експерименту; обґрунтування критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності; а також результати експериментального дослідження.

В розділі достатньо повно представлено програму дослідження, яка містить завдання, етапи, методика проведення та засоби діагностування; ґрунтовно проаналізовано й узагальнено результати етапів педагогічного експерименту, сформульовано висновки, а також розкрито зміст посібника з формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності.

Ефективність розробленої моделі формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування ІКТ у професійній діяльності та комплексу педагогічних умов її реалізації була перевірена автором експериментально. Педагогічний експеримент засвідчив правильність висунутої гіпотези. Результати дослідження наприкінці педагогічного експерименту показали статистично значиме зростання середнього значення якісних змін у студентів експериментальних груп в порівнянні з контрольними. Це й дало підстави для впровадження результатів дисертаційної роботи в освітній процес педагогічних ЗВО та визначило роль дисертанта в покращенні освітнього процесу.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення рецензованої дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, які мають дискусійний характер:

1. З тексту дисертації розділ (1 с. 48) не зрозуміло на підставі чого було виявлено групи мотивів вивчення ІКТ.

2. У дисертаційному дослідженні бажано було б представити не тільки виявлені переваги авторської моделі системи формування готовності майбутніх викладачів до використання ІКТ у професійному навчанні, але й слабкі сторони моделі.

3. Опис оцінювально-результативного блоку моделі формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту доцільно було б представити більш повніше.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Матеріали дисертаційної роботи викладено в 7 публікаціях автора, з яких: 5 статей у фахових наукових виданнях (з них 4 одноосібні) та 1 – у зарубіжному виданні, 1 – навчально-методичному посібнику, 4 матеріалах і тез доповідей конференцій.

На основі аналізу змісту публікацій М.Г. Погорелова констатуємо, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертація «Формування готовності майбутніх викладачів професійного навчання в галузі транспорту до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення та заслуговує позитивної оцінки. Виконана робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за №155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. №167), а її автор, Погорелов Михайло Григорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності «015 Професійна освіта».

Офіційний опонент
професор кафедри ергономіки і дизайну
Київського
національного університету
технологій та дизайну
доктор педагогічних наук, професор

О.В. Єжова

Підпис О.В. Єжової
засвідчую
Зав. КАНЦ